

Скригун Н.П.

Національний університет харчових технологій

Модель ієрархічної класифікації чинників витрат як інструмент удосконалення управління витратами виробництва

Вирішення проблеми підвищення ефективності управління витратами виробництва вимагає виявлення і максимального використання резервів господарської діяльності як потенційних можливостей покращення кінцевих результатів роботи. У діючих методиках факторного планування підвищення ефективності і зниження собівартості продукції виділяють такі основні групи внутрішньовиробничих чинників: підвищення технічного рівня виробництва; покращання керування, удосконалення організації виробництва і праці, спрямовані на пошук резервів ефективності; зміна асортименту і обсягів виробництва продукції; інші галузеві чинники.

Основна мета управління витратами виробництва полягає у виявленні резервів зниження витрат задля підвищення прибутковості діяльності підприємства. Як правило, під резервами виробництва розуміють різницю між фактично отриманим результатом господарської діяльності і його теоретичною величиною (нормативом), можливою за умови максимально ефективного використання наявного ресурсного потенціалу. Причиною виникнення цієї різниці є вплив численних чинників, які мають внутрішній і зовнішній характер стосовно суб'єкта господарювання, і можуть бути позитивними чи негативними. В свою чергу, сукупність цих чинників і формує джерела резервів, які можна виявити за результатами економічного аналізу.

Основне завдання при цьому - створення системи показників, яка точно відображає технічні й організаційні умови конкретного виробництва та витратного ланцюгу, адаптованої саме для конкретної технології управління,

що найкраще відповідає вимогам, які ставляться до систем факторних показників державними стандартами та вимогами.

При формуванні зазначених систем факторних показників, на нашу думку, можна взяти за основу модель ієрархічної класифікації чинників витрат. В основі запропонованої моделі лежить виділення переліку чинників, які здійснюють найбільший вплив на формування витрат виробництва підприємства. Для побудови моделі доцільно використати метод аналізу ієрархій, якій дозволяє виділити найбільш важливі класи та види чинників. Змістом моделі ієрархічної класифікації чинників є визначення показників, динаміка значень яких відображає інтенсивність та силу впливу чинників. Чинники першого порядку мають найбільший вплив на формування витрат. Чинники другого порядку впливають на фактори третього порядку і т.д. На кожному конкретному підприємстві залежно від специфіки та умов виробництва перелік таких чинників може бути дещо іншим. Він має бути доволі повним, охоплювати всю сукупність умов, що тягнуть за собою зміни витрат.

При побудові вказаної системи доцільно буде використовувати порівняння усіх витрат підприємства та чинників, які на них впливають, з аналогічними даними щодо інших підприємств. Ці витратні розбіжності можуть змінюватися від незначних показників до дуже значних елементів. Причин розбіжностей може бути безліч, зокрема, розбіжності у вартості придбання ресурсів (при оплаті сировини, комплектуючих, енергії постачальникам); базовій технології підприємств і віці устаткування; внутрішніх операційних витратах, пов'язані з розмірами підприємства, масштабом виробництва, рівнями зарплати, рівнями продуктивності, підходами до управління, рівнями досконалості організаційних структур і кваліфікації персоналу, податковими режимами і т.д.; щодо впливу на них рівня інфляції і змін обмінних курсів іноземних валют, особливо при імпорті сировини та експорті продукції; витратах на просування продукції; транспортних витратах; витратах на канали розподілу (витрати і маржа торгового прибутку дистриб'юторів, оптовиків і

роздрібних продавців, пов'язані з доставкою продукції з пунктів виробництва до кінцевих споживачів) тощо.

Таким чином, запропоновану базову модель ієрархії чинників можна використовувати і для порівняння, якщо побудувати її для іншого підприємства. При цьому можуть з'ясуватися питання недосконалої системи інформаційного забезпечення, яка дозволяла б оцінювати витрати при виборі і прийнятті господарських рішень управління витратами на підприємстві.

Модель ієрархії чинників може розроблятися за окремими видами продукції, окремими видами витрат, а також за місцем їх виникнення. Перш ніж розробляти модель, слід всебічно проаналізувати виробничо–господарську діяльність підприємства за попередній період. Особлива увага має приділятися аналізу причин виникнення витрат, не зумовлених нормальною організацією виробничого процесу, а саме: перевитрати палива, енергії, сировини та матеріалів; доплати робітникам за відхилення від нормативних умов праці та роботу понад норму; витрати від простоїв машин і агрегатів; відсутність налагоджених господарських зв'язків із постачальними сировини, матеріалів.

З огляду на чинники, від яких залежить обсяг витрат на сировину та матеріали, можна визначити відповідні резерви економії, вдавшись до таких заходів: переглянути норми витрат матеріальних ресурсів на одиницю продукції; з'ясувати можливості придбання (чи залучення на умовах лізингу) найекономічніших видів обладнання; оцінити можливості зменшення витрат сировини у відходах виробництва; переглянути основних постачальників сировини або їх диверсифікувати, зменшити кількість посередників та виявити можливості дешевше закуповувати необхідні предмети праці.

Таким чином, впорядкування чинників, від впливу яких залежить ефективність управління витратами є основою побудови належної системи управління всією господарською діяльністю підприємства.

Література:

1. Череп А.В. Управління собівартістю. – Х.: ВД “Інжек”, 2005. – 376 с.